

Osmanlı Ramazanları

Hırka-i Şerîf Ziyarete Açılıyor

Peygamber efendi mizin (aleyhisselâm), üzerinden çıkararak Veysel Karânî hazretlerine verilmesini vasiyet ettiği Hırka-i şerif, her yıl Ramazan ayının ilk Cuma günü İstanbul Fatih'teki Hırka-i Şerif Câmii'nde ziyarete açılıyor. Ramazanın son günü ikindi vaktine kadar, her gün 10.00-16.00 saatleri arasında ve Kadir Gecesi'nde ise, sabah saat 04.00'e kadar ziyaret ettirilmektedir. Yurdun her köşesinden gelen ziyaretçiler, son senelerde çok fazla artış göstermiştir.

Ramazan Ayını Görmek

Eskiden Ramazanın birinci gününün tahakkukuna çok ehemmiyet verilirdi. Bunun için de ayı, gözle seçilmeyecek derecede bir hilal halinde iken mutlaka görmek şarttır. Her ne kadar takvimlerde yazılı ise de astronomik hesaplarla tâyini cihetini atalarımız hatalı bulmuşlardır. Bu Ramazan ayının rü'yet meselesiyle İstanbul Kadılığı meşgul olurdu. Ramazan olmayı melhuz olan akşam İstanbul Kadısı ile maiyetindeki memur-

lar Şeyhülislâm dairesinde toplanırlardı. O akşam için Kadı'nın, dairesinde dâvetli ricale ve büyük rütbeli ilmiye memurlarına mükemmel bir ziyafet çekmesi mutadır. (gelenektir) İstanbul'da günlük çekmeden hilâlin görülmesi mümkün olan yerler Bayezid yangın kulesi, Süleymaniye, Fatih, Cerrahpaşa, Sultan Selim ve Edirnekapısı Camii minareleridir. Gönderilen memurlar, cami hizmetkarlarıyla daha başka meraklılardır. Ramazan ayını görenler orada bulunan heyete arz olunca fetva emininin

emriyle iki kişi içeri alınır ve bunun için de bir dâva tasviri ile dâvacı ve dâvalı taraflar da teşekkül eder. Biri diğerinden Şabanın son gününde yeni ay görününce ödeme taahhüdünde bulunduğu vaktiyle aldığı teşbihin bedelinden kalan yüz kuruş borcunu ister. Kadı da "Bunun isbatı için şahit gösterin" der. Ramazan ayını görenler huzura alınır, bunlar: "Bu akşam ezandan üç dakika sonra minareden mübarek bilali re'ye'l-avn gördük. Bu gece Ramazan gecesi olduğuna şahadet ederiz" derler. **devamı 8. sayfada**

İstanbul namaz vakitleri

İmsak : 3:03

Güneş : 5:24

İşrak : 6:18

Öğle : 13:16

İkinci : 17:17

Akşam : 20:48

Yatsı : 22:48

Âriflerin ışığı,
velîlerin önderi...

İmâm-ı Rabbânî

İmâm-ı Rabbani hazretleri, Muhammed Bakibillah hazretlerinin en üstün talebesi olup, Hicri ikinci bin yılın müceddididir..

İmâm-ı Rabbani (kuddise sirruh) hazretleri, Hindistan'da yetişen en büyük velî ve âlimdir. Hazret-i Ömer'in soyundandır. Âriflerin ışığı, velîlerin önderi, İslam'ın bekçisi, Müslümanların baş tacı, müceddid, mütehid ve İslam âlimlerinin gözbebeğidir. Silsile-i aliyyenin yirmi üçüncüsüdür. 1563 (H. 971) yılında Hindistan'ın Serhend (Sihrend) şehrinde doğdu. 1624 (H. 1034) senesinde doğduğu yerde vefât etti...

Bu mübarek zat, İmâm-ı Rabbani ismiyle tanınmıştır. İmâm-ı Rabbani, "Rabbani âlim" demek olup, kendisine ilim ve hikmet verilmiş, ilmi ile amel eden, ilim ve amel bakımından eksiksiz ve kâmil, olgun âlim demektir. Hicri ikinci bin yılın müceddidi (yenileyicisi) olmasından dolayı "Müceddid-i elf-i sani" ismi verilmiştir. Tam ismi "İmâm-ı Rabbani Müced-

did-i elf-i sani Şeyh Ahmed-i Faruki Serhendi"dir.

İmâm-ı Rabbani hazretleri, Muhammed Bakibillah hazretlerini tanıdıktan birkaç ay sonra, hocasından icazet aldı. Kendisi bizzat şöyle buyurmuştur:

"Biz dört kişi, hocamız Muhammed Bakibillah hazretlerine hizmette diğerlerinden ilerideydik. Hepimizin ayrı bir bağlılığı, ayrı bir düşüncesi vardı. Bu fakir yakînen biliyorum ki, böyle bir sohbet ve cemiyet, terbiye ve irşad kaynağı, Peygamber efendimizin zamanından sonra dünyada çok az görülmüştür. Gerçi insanların en hayırlısı olan Resulullah efendimiz zamanında bulunamadık, sohbetine kavuşamadık ama, Muhammed Bakibillah hazretlerinin saadetli sohbetinden de mahrum kalmadık. Bunun için bu büyük nimetin şükürünü yerine getirmek lazımdır. Onun huzurunda herkes

kendi bağlılığına, muhabbetine göre bir şeylere kavuştu."

İmâm-ı Rabbani hazretleri, benzeri az yetişen, müstesna bir İslam âlimi ve büyük bir mürşid-i kâmilidir. Peygamber efendimizin vefatından bin sene sonra da İslam düşmanları dine, imana insafsızca saldırmışlardı. Allahü teâlâ kullarına acıyarak, İmâm-ı Rabbani gibi bir müceddid yarattı. Onun vasıtasıyla din düşmanlarının korkunç saldırısını durdurdu. Hakkı bâtıldan ayırıp, çok kalblerden bâtılı kaldırdı. Bu yüce İmamın mektup ve kitapları, insanları gafletten uyandırdı. Dünyaya ışık saldı... Din büyükleri buyurdu ki:

"Kur'an-ı kerimden ve Resul aleyhisselamın hadis-i şeriflerinden sonra en kıymetli kitab, İmâm-ı Rabbani hazretlerinin Mektubat kitabıdır." (Bu kitap Hakikat Kitabevi yayımları arasındadır.)

Oruçla ilgili bazı hadîs-i şerîfler

“Ramazân ayı bereket ayıdır. Allahü teâlâ bu ayda, günâhları bağışlar, duâları kabûl eder. Bu ayın hakkını gözetin! Ancak Cehenneme gidecek olan, bu ayda rahmetten mahrum kalır.”

Hicrî 2. senede oruç ibâdeti farz kılındıktan sonra, Peygamber Efendimiz 9 sene oruç tuttular.

Bugün sizlere, başta “Kütüb-i Sitte” olmak üzere, birçok hadîs-i şerîf kitâbında bulunan, Sevgili Peygamberimizin, mübârek “Ramazân ayı”nda oruç tutmakla alâkalı olarak buyurdıkları hadîs-i şerîfinden birkaçını takdîm etmeye çalışacağız:

“Bilhâssa oruçlu iken çirkin/kötü söz söylemeyin! Biri size sataşır, ona ‘Ben oruçluyum’ deyin.” [Buhârî]

“İslâm, kelime-i şehâdet getirmek, namaz kılmak, zekât vermek, Ramazân orucunu tutmak ve haccetmektir.” [Müslim]

“Temizlik îmânın yarısı, oruç da sabrın yarısıdır.” [Müslim]

“Ramazân ayı mübârek bir aydır. Allahü teâlâ, size Ramazân orucunu farz kıldı. O ayda rahmet kapıları açılır, Cehennem kapıları kapanır, şeytânlar bağlanır. O ayda bir gece vardır ki, bin aydan daha kıymetlidir. O gecenin [yani Kadir gecesinin] hayrından mahrum kalan, her hayırdan mahrum kalmış sayılır.” [Nesâî]

“Ramazân ayı gelince, ‘Ey hayır ehli! Hayra koş. Şer ehli! Sen de kötülüklerden el çek’ denir.” [Nesâî]

“Ramazân orucu farz, terâvîh namazı da sünnettir. Bu ayda oruç tutup, gecelerini de ibâdetle geçirenin günâhları affolur.” [Nesâî]

“Ramazân ayı bereket ayıdır. Allahü teâlâ bu ayda, günâhları bağışlar, duâları kabûl eder. Bu ayın hakkını gözetin! Ancak Cehenneme gidecek olan, bu ayda rahmetten mahrum kalır.” [Taberânî]

“Allahü teâlânın, gözlerin görmediği, kulakların işitmediği ve hiç kimsenin hayâline bile gelmeyen [Cennetteki] ni’met dolu sofrasına, ancak oruçlu oturur.” [Taberânî]

“Ramazân-ı şerîf ayı geldiği zaman, Allahü teâlâ meleklerle, mü’minlere istiğfâr etmelerini emreder.” [Deylemî]

dergi çıkarmak,
insan inşa etmek
işidir!

Abdullahî Uyan
Prof. Dr. Ahmet Şimşirgil
Ali Hakkıoğlu
Ayşe Gökürk Tunceroğlu
Bestami Yazgan
Can Algüvenç
Prof. Dr. Ekrem Buğra Ekinci
Ekrem Kaftan
Elif Sönmezşik
Gürbüz Azak
Hayati İnanç
İnanç Kara Ölmertoprak
Prof. Dr. İsmail Kaya
Mehmet Nuri Parmaksız
Mehmet Nuri Yardım
Muammer Erkul
Murat Başaran
Mustafa Necati Özfatura
Nezvat Bayhan
Prof. Dr. Nezvat Tarhan
Ömer Sâzutun
Rahim Er
Prof. Dr. Ramazan Ayvalli
Recep Kocak
Prof. Dr. Resul İzzimî
Sadettin Kaplan
Saliha Malhun
Uğur Canbolat,
Yavuz Bülent Bakiler

Abone Olmak İçin
0534 687 01 90
www.divanyoludergisi.com

/divanyolu.dergisi
/divanyolud
/divanyoludergisi

Oruca Niyet Etmek

Bir gün evvel güneş batmasından, oruç günü dah ve vaktine (öğleden bir saat önce) kadar, Ramazan orucuna kalb ile niyet etmek farzdır. İmsaktan önce niyet ederken, “Niyet ettim yarın oruç tutmaya”, İmsaktan sonra niyet ederken de, “Niyet ettim bugün oruç tutmaya” denir. Yanılıp yanılış söylene de mahzuru olmaz. Her gün ayrı niyet etmek lâzımdır. Belli gün olan adak orucunun ve nâfile orucun niyet zamanı da böyledir. Kazâ ve kefarete orucuna ve zamanı belli edilmeyen adak oruçlarına, imsaktan sonra niyet edilmez.

SAHUR YEMEĞİ: Sahur yemeği çok faziletlidir. Özürsüz terk etmemelidir.

İftarı acele etmek ve sahur, imsak vaktinden önce olmak şartı ile geciktirmek sünnettir.

(Oruç açarken, iftar vaktinin girdiğinden emin olmalıdır. Akşam namazını da geciktirmemelidir.)

Ayasofya'da namaz

Bir Başka idi Ramazan Ayının Havası

Ramazân'ın diğer aylara benzemeyen bir havası vardı. Bu havayı veren, tantanalı iftar sofraları, coşkulu terâvih namazları ve câmileri hınca hınç dolduran halk idi.

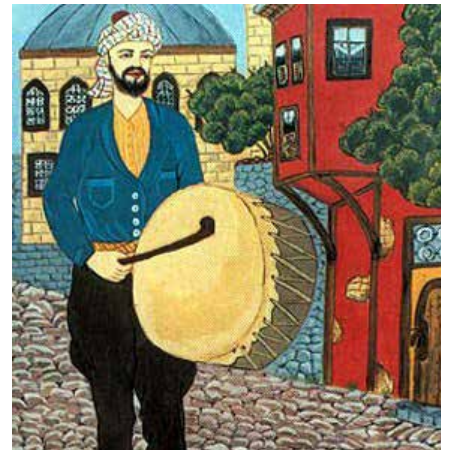
Yıl on iki aydır. Ama bu aylardan bir tanesi, diğerlerinin mazhar olmadığı bir alâkaya sahiptir. Bu vesileyle **“On bir ayın sultanı”** namı verilen Ramazan ayı, gündüzleri tutulan oruç ve geceleri kılınan terâvih namazlarıyla diğer aylardan farklılık gösterir.

ÜÇ OTUZUNDA!

Ramazân, güneşin hararetinin kum ve taşla şiddetle tesir etmesi demektir. Aylara isim verilirken o sene o ay hangi mevsimde ise bununla isimlendirilmiştir. Eskiden bu aya Nâtık denirdi.

O sene şiddetli sıcaklara rast geldiği için bu ismi aldı. Oruç ayı olduğu için, oruçlunun günahlarını yakıp yok ettiği için dolayı da mecâzen bu isim uygun düşmektedir. Kur'an-ı kerîmin inmeye başladığı aydır. Kadir Gecesi ekseri bu aydadır. **Ramadânü'l-Mübârek** diye anılırdı. Halk ağzında Ramazan olmuştur.

İslâm âleminde kullanılan Hicrî takvim ayın hareketlerine göre hesaplandığı için, Ramazan ve Bayram günleri, her sene, güneş takvimine göre 11 gün evvel olduğundan, hep aynı mevsime

rast gelmez. 33 senede bir kamerî takvim ile şemsî takvim (güneş takvimi) aynı günde buluşur. Onun için 70'inden yaşlı birisi için üç otuzunda denir. Yani Ramazan ayını ömründe üç defa aynı mevsimde görmüş demektir.

Ayın başlaması hilâlin görülmesiyle olduğu için, birkaç gece öncesinden hilâl gözetlenir; görülürse top atılarak Ramazan ayı ilân edilirdi. Görülmezse Şaban ayı otuza tamamlanıp, ertesi günü oruca başlanırdı. Bu iş için hususî vazifeliler vardı. Dünyanın bir yerinde hilâl görülünce orada oruca başlamak lâzım olduğundan, dünyanın farklı yerlerinde bir gün evvel veya sonra oruca başlandığı olabilirdi. Sahur ve iftar saatleri ise mahalle davulcuları tarafından mâniler söylenerek ilan edilirdi.

SELÂMLIĞA MI ÇIKACAK?

Osmanlılarda Ramazan ayı öncesinde hazırlıklar başlardı. Camiler temizlenir; mesai saatleri oruca göre tanzim olunurdu. Mektep ve medreseler tatil edilirdi. Halk işi gücü biraz rölantiye alır; iftara yakın çarşılarda açılan ramazan sergileri dolaşılırdı. Bu sergilerde tesbihten kitaba envai çeşit mal satılırdı. Tiryakilerin işi her zamanki gibi zordu. Rivayet odur ki, Sultan II. Mahmud, musahibi Said Efendiyle, iftara yakın Sirkeci'de babasının türbesini ziyarete gitmiş. Tiryaki olduğunu bildiği türbedara takılmak istemiş. Babasının sarığını beğenmediğini, tekrar sarmasını söylemiş. Türbedar sarmış. Yine beğenmemiş. Tekrar sarmış. Yine beğenmeyince, oruç kafasına vuran tiryaki türbedar; "A hünkârım, babanız yarın Cuma selâmlığına mı çıkacak, varsın böyle kalsın" demiş. Türbedarın çıkışına padişah pek gülmüş; "Maksadım latifeydi" deyip bahşış vererek türbeden ayrılmışlar.

Saraydan en küçük eve kadar iftar davetleri verilirdi. Paşa konakları ve zengin köşklerinde üst katta davetlilere, alt katta gelip geçenele sofralar kurulur, millet iftar vermekte yarıştı. Herkesin sofrası, her zamankinden biraz daha parlak olurdu. Ramazan sofrasının hususiyetlerinden birisi de hurma ile güllaçtır. Hele güllaç, sanki Ramazana mahsus bir tatlıdır. Bereketinden olsa gerek, Ramazan, fakarının daha çok gözetildiği bir aydır. Zenginler, bu ay başlamadan fakir evlerine bir aylık erzak göndermeyi âdet

Eski Ramazanlar'da orta oyunu

edinmişti. Oruç tutmayanlar, hatta gayrimüslimler aleni oruç yemeyerek oruç tutanlara hürmet gösterirdi.

ENDERÛN USULÜ TERÂVİH

Ramazan gecelerinin ziyneti terâvih namazlarıdır. Hazret-i Peygamber'in sünneti olarak sonraki asırlara intikal eden bu namaz yatsıdan ayrı 20 rek'attir. Namaz aralarında ilahiler okunur, salavatlar getirilir. Cemaatle kılmak sünnettir. Genç-yaşlı, büyük-küçük, erkek-kadın müsait olan bütün Müslümanlar bu gecelerde câmiye koşup yalnız kılınması zor olan bu namazı kılmaya çalışırdı. Büyük câmilerde saraydan gelme enderûn usulü denilen terâvih namazı kılınırdı. Bunun farkı, güzel sesli müezzinlerin okuduğu ilahilerin makam ve mânâ bakımından birbiriyle tenasüp içinde olmasıdır. Ayrıca namazda okunan âyet ve surelerin rastgele seçilmezdi. Rahmet, tesbih ve Resulullahı öven âyet-i kerimeler okunurdu.

Selef zamanında Ramazan gelince Mescid-i Nebi'deki bütün kandiller yakılırdı. 1500'lerde Sultan II. Selim zamanından itibaren minareler arasına mahya denilen kandiller germek âdet olmuştu. Ayın ilk yarısında âyet-i kerimeler, hadis-i şerifler, dinî ve ahlakî nasihatler yazılır; yarısından sonra kayık, gemi, çiçek, Kızkulesi, köşk, fiskiye, câmi, top arabası, ay-yıldız gibi resimler yapılırdı. Hareketli mahyalar bile vardı.

Sakal-ı şerif ziyareti de bu ayın hususiyetlerindedir. Hazret-i Peygamber'in Veysel Karenî'ye hediye ettiği meşhur Hırka-ı Şerif, bu âilenin torunları tarafından halka gösterilir.

Sultan Abdülmecid, bunun için Fatih semti civarında Hırka-ı Şerif Câmii'ni yaptırmıştı.

Gündüz camilerde daha çok vaaz ve mevlid cemiyetleri olur; halk câmileri doldururdu. Ekseri ikindiden ve sahurdan sonra mukabele okunurdu. Yani hoca Kur'an-ı kerimi sırasıyla okur, cemaat takib eder; ay sonunda topluca hatim duası yapılırdı. Bilhassa kadınlar türbelere koşardı.

Normal zamanlarda yatsıdan sonra ortalıkta in-cin top atarken, Ramazan'da geç vakte kadar çarşılar, kahvehaneler açık kalır; terâvihten çıkanlar buralara akın ederdi. Meddah, orta oyunu ve hayal oyunu (Karagöz) seyredilirdi. Sonraları dram kumpanyaları tiyatro oynamaya başladı. Direklarası denilen Şehzâdebaşı eğlenceleri, İstanbul'da serbestliğin baş gösterdiği son yıllara ait bir keyfiyettir.

Meddah

Vermeyince Ma'bud

Rivayet olunur ki, Sultan II. Mahmud, tebdil gezdiği bir Ramazan gününde Üsküdar'da mücerred bir kunduracının, boş örse çekiç vurarak her hamlede **"Tıkandı da tıkandı"** dediğine şahit olmuş. Merak saikiyle içeri girip bunun sebebini sormuş. Adamcık anlatmış: Bir gece rüya gördüm. Çeşmeler vardı. Bazılarından şarıl şarıl sular akıyor, bazılarından sızıyor, bir tanesi de tıp tıp damlıyordu. O sırada bir pîr-i nurânî belirdi. Ona bu çeşmeleri sordum. **"Şu şarıl şarıl akanlar, padişahımızın talihidir. Sızanlar devlet erkanından filanca paşaların ve falanca zenginlerin talihleridir. Şu damlayan da senin talihindir."** deyip kayboldu. Yerden bir çöp aldım ve benim talihim olan çeşmeye yaklaştım. Çöple biraz kurcalayıp lüleyi açmaya çalıştım. Ah, ellerim kurusaydı! Filvaki çöp kırıldı ve artık eski damlalar da damlamaz oldu. O günden sonra müşterim kesildi, kazancım bitti. İflas ettim, bu hale geldim. Şimdi de talihimden şikayet ile **"tıkandı da tıkandı"** zikriyle boş örsü dövüyorum.

Padişah kendini aşikar etmez ve saraya dönünce adamın söylediklerini tahkike memur gönderir. Meğer adamcağız herkes tarafından **"Tıkandı Baba"** diye tanınmakta ve nasipsizliği ile bilinmekteymiş. O kadar ki çeşmeden su doldurmaya gitse kurnayı bir kurbağa tıkar; bir mal almak için pazara uğrasa, ona sıra gelmeden mal bitermiş. Sultan, mübarek Ramazan ayında bu garibi sevindirmek ister ve bir tepsi baklava yapılmasını, her dilimin altına

da bir sarı altın konulmasını emreder. Sonra tepsiyi, bir zengin konağından iftarlık geliyormuş gibi gönderir. Nasipsizlik bu ya; Tıkandı Baba, bir tepsi baklavayı bir iftarda yiyip bitirmek yerine satıp parasıyla birkaç günler iftar etmeyi düşünerek tepsiyi pazara çıkarmaz mı?

Padişah, durumu öğrenip üzölmüşse de niyetine sadakat ile aynı minval üzere ertesi gün nar gibi kızarmış bir hindi dolması yaptırıp yine içini altın ile doldurarak Tıkandı Baba'ya yollar. Baba'dan baklava tepsisini satın alarak parasıyı toplayan uyanık müşteri, bu sefer yine kapıya dayanıp Baba'nın aklını çelmenin yollarını aramaktadır. Der ki: - Bre Tıkandı Baba! Sen bir garip ademsin. Tek başına bu hindiyi nice yiyeceksin. Gel sen yine bu hindiyi bana sat. Pazarlık tamam olup hindi de kanatlanınca, padişah bu derece safderunluğa aşırı derecelerde öfkelenip derhal Tıkandı'yı saraya çağırır. Çavuşlar eşliğinde iftar vaktine yakın, karga tulumba sarayın yolunu tutan Tıkandı Baba te-laşlanır. "Bir suç işlemiş olmalıyım, ama ne ola ki!" diye

kara düşünceler içinde huzura alındığında neredeyse bayılmak üzeredir. Bu hale padişahın yüreği dayanmaz ve öfkesi merhamete döner. Sultan, olup bitenleri anlattığı zaman Tıkandı Baba hayretler içinde hünkarın ayaklarına kapanıp, dualar, şükürler okumaya başlar.

yapsın Mahmud? Hikmetinden sual olunmayan yüce Ma'bud, kim bilir hangi kadere binaen o küreği ters çevirmişti. Onca yıllık Tıkandı Baba, acaba Açıldı Baba olsaydı kendisi için daha mı iyi olurdu? Hem kim bilir belki de sonradan Tıkandı Baba, haline şükretmiş ve hayırlısını istemekten dolayı gani gönüllü bir fakir olarak vefat etmiştir. Öyle ya, nasib işi başka şeye benzemez. Hani ne demiş dedelerimiz: Kısmetinse gelir Hind'den Ye men'den Kısmet değil ise ne gelir elden Kısmet ardında koşmak elbette kişinin borcudur; illa kısmeti talepte ısrarcı davranmak ve bu yüzden ayrı yollara sapmak meşru değildir. Kul için en hayırlı kısmet, yine her şeyin hayırlısını talep etmekten geçer. Velev şair:

*Kara bahtım yoz olur
Taşa bassam iz olur
Ağustosta suya girsem
Balta kesmez buz olur*

Padişah ona son bir hak daha tanımayı isteyip doğruca hazine-i hassa odasındaki altın ve mücevher dolu sandıklardan birinin huzura getirilmesini buyurur. Sandık gelir. Sultan Mahmud selamlık dairesinin çini sobasının altını yoklayıp küreği eline alır ve: -Tut şu küreği! Sandığa daldır. Ne kadar alırsa hepsini sana başışladım, der. Tıkandı Baba, makus talihinin böyle bağteten muradına muvafık hareketından fazlasıyla heyecanlanır. Sevincten titreye titreye küreği sandığa daldırır. Bir müddet iteleyip çalkalar ve itina ile kaldırırsa da kürek ters daldırılmıştır ve sandıktan ancak sap kısmında bir tek kızıl altın ile çıkar. Baba düşüp bayılır. Şair ruhu taşıyan hisli padişah ise seçili bir üslupla o, tarihe geçen sözünü söyler: **- Vermeyince Ma'bud, ne**

dese dahi. Sağlam bir iman ve akıldan nasibini aldıktan sonra, kişiöglü, yürük at misali kendi nasibini kendisi artırır. Sağlam iman, iyi ahlak, huzurlu bir hayat.. hepsi birer nasib işidir ve kıymeti bilinirse mal mülk nasibinden daha evladır. Gerisi kabiliyete bakar. Nitekim, Kabiliyyet dâd-ı Hak'dır her kula olmaz nasibSad hezâr terbiyye etsen bî-edeb olmaz edibbuyurulmuştur ve Allah bizi edebini muhafaza eden kabiliyyet sahiplerinden eylesin. Aksi takdirde kısmetimiz, fani dünyanın fani işleri peşinde ömür tüketmekten başka bir şey değildir. Ve yine buyurulmuştur:

*Kısmetindir gezdiren yer
yer seni / Arş'a çıksan âkıbet
yer, yer seni*

1. sayfanın devamı:

Şahitlerin sorgusuna çok itina edilir. Hattâ hilâlin vaziyetini iyice sorarlar. Bu muhakeme esnasında Fetvahane'nin büyük kapısı usulen kapanır. Muhakeme bitip de ilâmı (karar) hazır oluncaya kadar Ramazanın sübûtu hakkında harice hiçbir şey sızdırılmaz. Hattâ hilâlin görüldüğü haberine intizar eden Süleymaniye Camii baş mahyacıları da kapıda alıkonurdu. Alınan mahkeme ilâmı sicil defterine kaydolunur ve Şeyhülislâmlık makamına diğer bir şer'î ilâm Kadı Efendi tarafından mühürlendikten sonra kapının açılmasına müsaade edilir. Mahyacıbaşı da elinde tahta kutu içinde duran kandiliyle dairenin binek taşından Süleymaniye Camii minaresinde intizarda olan kandil-cilere işaret verir, bundan da diğer minareler görerek kandilleri yakarlar ve Ramazan bu suretle ve mahalle aralarında çocukların peşine takıldığı davullarla bekçiler tarafından ertesi gün Ramazan olacağı halka ilan edilir.

Hususî Ramazan İmamları ve Teravîh Namazları

Büyük konak ve sarayların hemen umûmunda teravîh namazları âyinler ve ilâhilerle edâ olunur. Bu âdet o kadar kökleşmiştir ki her daireye her yıl gelmeleri ve getirilmeleri mutad olan eski imamlarından başka bilhassa Ramazan için Kur'an-ı Kerim'i güzel okuyan imamlar ve musikîde behredâr olan beş altı da müezzin seçilip alınır. Teravîh için her akşam konakların geniş divanhâne-lerine uşaklar, halılar ve seccâdeler sererler ve beşizli şamdanları münasip yerlere korlar. Şehzâdeler ve sultanlar sa-

raylarında ve bazı büyük dairelerinde haremle selamlık arasını ayırmak için kafesler çekilir. Bunun arkasına harem mensupları için seccâdeler serilir. Müezzinler yatsı vakti gelince çifte ezan okurlar. Misafirler de ağır ağır kollarını sıvayarak abdest almaya başlarlar. Müezzinler de arka safta cemaatin hazırlanmalarını beklerler. Bazı büyük konaklarda bulunan müezzinler gece de orada kalırlar. Ev sahipleri namazdan sonra bunlara güzel fasıllar okuttururlar. Sahurdan sonra ve sabah namazından önce İmam Efendi mukabele okur. Bundan yarım asır önce bir ecnebiyi mükellef bir iftara dâvet ederler. Ecnebi oruç bozaneların fazla fazla yiyip içmelerine hayretler eder. Acaba bunların hangisi çatlayacak diye merakla ve tecessüsle bakmaktan kendisini alamaz. Derken bulunduğu yerde iki müezzin çift ezan okur. Herkes kalkıp abdest alır, namaza başlarlar. Yatarlar, kalkarlar, sayısını da kaçırır. Ecnebi bunu bir nevi hazım jimnastiği zanneder "Çok yiyorlar amma eritmesini de biliyorlar" der.

İftara Gitmek

Bütün memurlar, maiyetindeki memurları, kalem âmirleri, yanındaki kâtipleri, tüccar ve sanaf yazıcı, kalfa ve çırak gibi müstahdemlerini, velhasıl herkes haline göre hısımlarını, akrabalarını, ahabap ve komşularını mutlaka iftara dâvet ederler, bu ikramlar için aşçısı olanlar bir çırak ilâve eder. Kadın aşçı kullananlar da erkek aşçı tedarik eder. Ücretleri de Ramazanda iki misli olarak verilir. Ramazanlarda şehzâdeler dairelerine, sultan saraylarına ve geçmiş sultan ve kadefendiler yahılarına münasebet-

leri olan her sınıf halk, bazı hocâefendiler, şeyhler ve medrese talebeleri ve fakir dervişler iftara gider, derecelerine göre, hediye ve para alırlar ve mühim memuriyetlerde olanlarda da nazır ve vezirler konaklarına iftara gitmeyi âdeta resmî bir memuriyet sayarlardı. Çok eski asırlarda Ramazanın on beşinden sonra tâyin olunan bir gecede bütün devlet nazırları ve ricâli ve büyük retbeli memurlar takım takım Babiâliye iftara giderlerdi. Bu, kadim teşrifata girmişti de. Sonra bu Sadrâzamların konaklarına çevrildi. Ramazanın yirmi birinci akşam da Padişah Sadrâzam'a iftariye kahvaltısı ile yemek yollar, Babiâli iftarından bir gece sonra da Şeyhülislâm konağına gidilirdi. Usulen iftara gidecekler top atışına 5-10 dakika kala gelirdi. Bir defa gidilmeleri mutad olan yorlarda ne kadar misafir gideceği belli olmadığından ve bunlardan hariç her Ramazan akşamı 3-5 sofralık fakir de geldiğinden bütün bu gayri melhûz misafirler için her daire ile mutaddan 5-10 kat fazla yemek bulundurmamak mecburiyetinde idiler.

Oburlar

Meşhur oburlardan Baba Yaver yeme ve içme hususunda unutulacak insanlardan değildir. Bir ramazan gecesi mühim bir yerde iftarda bakın neler yemiş ve içmiş: Üç türlü orta kâse çorba.-On kişilik bir sofraya getirilen pastırmalı yumurtanın üçte ikisi.-Sırt sırta verilmiş iki hindinin keza üçte ikisi.-Bir kayık sahan emir dolma.-Bir sahan kuşbaşı kebab.-Bir mertebânî tabak sakız muhallebesi.-Bir okka küçük bir tepsi baklava.-Kefendi, üzümlü, fıstıklı, havuçlu, biberli bir ufak lenger Buhara pilâvi.

-Kaymaklı bir hayli kayısı kompostosu. Nihayet dudakları morarıyor, gık diyemeyecek bir hale geliyor. Oturduğu yerden kalkmayarak uyuklamaya başlıyor. O esnada ev sahibi galiba patlayacak vehmiyle Baba Yaver'i yavaşça dürterek: -Baba, baba; sana karbonat vereyim mi diye uyarınca: -Onları istemem evlâd. Biraz kızarmış ekmekle bir dilim kaşar peyniri getirsinler. Yediklerimi hazmettirir, diyor.

Ramazan İçin Söylenen Sözler

Bir zat Ramazanda hiç evine gelmez. Boyuna davetsiz iftarlara gidirmiş. Bir akşam evine birisi gelerek "Bu akşam efendiyi filan yerde iftara davet ediyorlar buyursunlar" deyince karısı: -Ramazan nerede ise bitecek efendiyi gören yok. Siz görebilirsanız lütfen ona söyleyin bir gece de kendi evine iftara buyursun demiş... Bir kalem mirinin maiyetinde bulunanlar: "Bizim şefe bir akşam habersiz iftara gidelim" diye karar vermişler. Topa beş dakika kala evine varmışlar. Adamcağız şaşırmış buyurun demiş. Ama belli etmemiş. Doğru karısına koşmuş. "Hanım hal-i keyfiyet böyle" demiş. Hanım: -A efendim sen üzülme. Top patlayınca: Adetimiz böyledir evvela namaz kılarız der, birinci rekatta Yasin süresini okursun. İkincisinde de Fetih suresini oku. Yalnız kapıyı aralık bırak pilavın yağını koyunca sesinden anlar namazı bitirir misafirleri buyurun edersin demiş. Filhakika evciment kadının dediği gibi yapılmış ve davetsiz misafirler yemeğe geldiklerinde kendilerini doyuracak yemeği görünce hayret etmişler.